

**АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ПРОЕКТ
„ИЗГРАЖДАНЕ НА ПАРТНЬОРСКА МРЕЖА ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И
ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА (УРООС) В СЕВЕРОИЗТОЧНИЯ РАЙОН НА
ПЛАНИРАНЕ“**

**ANALYSIS OF THE „BUILDING A PEER NETWORK FOR SUSTAINABLE
DEVELOPMENT AND ENVIRONMENTAL PROTECTION (SDEP) OF THE NORTH
EAST PLANNING REGION“ PROJECT RESULTS**

КРАЧУНОВ Христо
KRACHUNOV Hristo
euro_expert@abv.bg

*Международна Асоциация Устойчиво Развитие (МАУР)
Варна, 9003, кв. Аспарухово, Бизнес Инкубатор-Варна, ст. 209*

АЛЕКСАНДРОВ Александър
ALEKSANDROV Aleksandar
alekbg@mail.com

*Международна Асоциация Устойчиво Развитие (МАУР)
Варна, 9003, кв. Аспарухово, Бизнес Инкубатор-Варна, ст. 209*

КИНДЖАКОВА Елена
KINDZHAKOVA Elena

elenakindjakova@abv.bg
*Технически университет – Варна
България, гр. Варна, 9010, ул. Студентска, № 1*

Представен е заключителен анализ на резултатите от завършилия проект. Обоснована е актуалността на проекта. Направена е класификация на социалните общности от целевите групи по проекта. Обобщени са резултатите от проведеното анкетиране с представителите на социалните общности от целевите групи. Формулирани са по-важните констатации, изводи и заключения.

Ключови думи: *устойчиво развитие, околна среда, анкетиране, резултати, обобщаване.*

The report presents final results analysis of the completed project. The actuality of the project is justified. A classification of social communities of the target project groups is made. The survey results are summarized. The survey was with the social communities of the target project groups. The most important findings and conclusions are formulated.

Key words: *sustainable development, environment, survey, results, summary.*

1. Въведение:

Актуалността на проекта за изграждане на партньорската мрежа (ПМ) се заключават в:

- утвърждаване целите и присъщите на устойчивото развитие принципи за формиране на екологична и природозащитна култура;

- подпомагане на кадрите в областта по устойчиво развитие, инженерна екология, екоземеделие и биотехнологии чрез реализация на научно-приложни проекти.

- проучване на околната среда в региона, да разработва анализи и проекти за възстановяване на нарушеното екологично

равновесие;

- съдействие и участие във фундаментални научно-приложни проекти и внедряване на добри практики;

- спомагане за устойчиво развитие, балансирано ресурсоползване и екологична сигурност на отраслите и браншовете, трансграничните и индустриалните зони, урбанизираните, неурбанизираните, гранични и защитени територии.

- консолидиране на университети, производствени предприятия, кооперации и други организации и сдружения при подготовката на проекти по устойчиво

развитие, опазване на околната среда и екологична сигурност.

2. Класификация на социалните общности:

Тъй като решава сложни и комплексни проблеми на обществото, устойчивото развитие не може да се реализира директно на равнището на отделни индивиди. Развитие на индивидите в определена степен е функция на развитието на социалните общности, в които те живеят. Социалната общност е социална, икономическа и природна система на географски район, в който живеят хора с обща култура и история, които се намират в процес на непрекъснати контакти и взаимодействие помежду си. Границите на социалната общност се определят от самосъзнанието (самоопределението) на жителите на района. Социални общности могат да съществуват на различни равнища – например населено място, община, регион, държава. Всяка общност е част от друга, по-големи общности. Следователно едни същи индивиди са едновременно част от различни общности. Прилагането на единен системен подход към социалните общности позволява анализът и предложената в тази книга методика за разработване на проекти за устойчиво развитие да бъдат приложими към общности на различни равнища. [1]

Социалната общност може да се представи като система, съставена от шест подсистеми: на индивидуалното развитие, социална сфера, институции на държавата/местните власти, икономика, инфраструктура, природна среда и ресурси. Подсистемите се намират в процес на непрекъснато взаимодействие помежду си. [2]

Всяка общност може да се разглежда като отделен субект на устойчивото развитие. Инвестициите за развитие на общността трябва да се осъществяват на основа на цялостна концепция, основана на принципите на устойчивото развитие:

- принцип на равенство;
- принцип на широк времеви и пространствен хоризонт на отговорност;
- принцип на цялостен подход към устойчивото развитие;
- принцип на поддържане на ресурсната

база на развитието;

- принцип на отчитане на факторите, ограничаващи развитието;

- принцип на участие на всички заинтересовани страни във формулирането и провеждането на политиката на устойчиво развитие.

Приложени към отделна социална общност, тези принципи имат следните допълнителни аспекти:

- Принципът на равенство означава също, че развитието на определена общност не трябва да става за сметка на развитието на други общности;

- Принципът на широк времеви и пространствен хоризонт на отговорност означава също, че общността трябва да бъде отговорна за сегашните и бъдещите въздействия на своята дейност върху другите общности;

- Принципът на цялостен подход означава също, че общността трябва да се разглежда като част от цялата система (от системата на по-голямата социална общност, в която е включена) с нейните природна, човешка и икономическа подсистема. В рамките на една отделна държава, в своето развитие като част от националната система, всяка общност си взаимодейства с други подсистеми (общности). Невъзможно е да се постигне благосъстояние на националната система, ако всички нейни подсистеми (общности) не се развиват устойчиво, и обратно – благосъстоянието на всяка отделна общност зависи от благосъстоянието на националната система.

Общото определение за устойчиво развитие може да бъде съотнесено към социалните общности по следния начин:

Устойчивото развитие на социалните общности е процес на непрекъснато увеличаване на благосъстоянието на всяка отделна общност, при който:

- увеличаването на човешкото благосъстояние не става за сметка на благосъстоянието на природната система и на благосъстоянието на другите общности,

- съществува равнопоставеност както в рамките на поколенията, така и между отделните поколения в общността,

- социалният избор се основава на цялостен подход и широк времеви и

пространствен хоризонт на отговорност на човешките действия, включващ всички останали общности,

- ресурсната база на общността се поддържа и развива,
- процесът на развитие се извършва с активното участие на всички заинтересовани страни в общността,
- се отчитат ограничителните фактори на развитието на общността.

Освен общите фактори, ограничаващи цялостното развитие на една общност, съществуват и специфични фактори, които ограничават развитието на общностите:

- Подходът на местните власти при решаване на проблемите е краткосрочен и е насочен към отделни политически чувствителни проблеми;
- Общностите и гражданите не разполагат с достъп до необходимата информация;
- Държавата често не стимулира устойчивото развитие на регионите;
- В процеса на вземане на решения не се включват достатъчно членове на местната общност;
- Хората често не разбират ролята на инфраструктурата на околната среда за дългосрочната жизнеспособност на общността;
- Определени групи или гледни точки в общността биват изключвани при вземане на решения;
- Недостиг на парични средства и техническа експертиза;
- Различните равнища на властта и недобрата координация на големия брой държавни институции, свързани с развитието, затрудняват решаването на комплексните проблеми.

3. Анкетиране и обработка на резултатите:

При анкетирането по проекта се обработиха 204 анкетни карти в основните целеви групи: малки и средни общини 58 анкети, големи общини и пристанищни и индустриални зони – 94 анкети и

неправителствени организации 42 анкети.

Използвани бяха следните форми на анкетиране: директно общуване с анкетираните по време на представяне на резултатите и материалите за проекта и тяхното дискутиране; представяне и анкетиране по интернет; получаване на анкети по пощата и при персонално общуване с представители на различните целеви групи и социални общности съгласно приложената класификация. В предвидения срок се получиха 200 анкети. В хода на тяхното обработване допълнително постъпиха още 4 анкети или общо 204 анкети.

След обработка на получените анкетни карти се получиха следните по-важни резултати:

1. Разпределението по целеви групи и социални общности е показано на схемата на Фиг. 1.

2. Според формата на собственост анкетираните представители на социалните общности се разделят както следва: държавна - 33 %, общинска - 20 %, частна - 35 %, смесена - 11 %, кооперативна – 1 %.

3. На въпроса „Възнамерявате ли да смените основния предмет на дейност?“ отговорите са: „Да“ – 6 %, „Не“ – 80 % и „Не мога да преценя“ – 14 %. Отговор „Не“ има най-много във втора целева група – 77 анкети. Това предполага сравнително голяма степен на запазване на основния предмет на дейност, което е признак за нагласа и готовност за устойчивост на дейностите във времето (миналото и бъдещето).

4. На въпроса „В каква посока се развива досега Вашата общност/институция и какви са очакванията Ви?“ отговорите се разпределят така: за последните 5 години – ръст 34 %, спад – 22 %, без промяна – 44 %, като най-много 68 анкетираните са отчетели ръст за следващите 5 години – ръст – 60 %, спад – 5 %, без промяна – 45 %. Вижда се определен оптимизъм в прогнозите за ръст през следващите 5 години.

Фигура 1: Разпределение по целеви групи и социални общности.

5. Интересни са отговорите на въпроса: „Кои са основните проблеми пред развитието на Вашата социална общност?“ Отговорите от всички анкетирани се разпределят по следния начин като всеки анкетиран е посочил средно по 3 проблема:

- A. Ограничен пазар – 20 %
- B. Недостиг на финансови средства – 82 %
- C. Високи данъци – 12 %
- D. Нелоялна конкуренция – 20 %
- E. Силна конкуренция – 16 %
- F. Държавна бюрокрация – 56 %
- G. Ниска производителност – 4 %
- H. Неефективна организация на производството – 4 %
- I. Недостиг на квалифициран персонал – 50 %
- J. Скъпи суровини и енергия – 33 %
- K. Други – 9 %.

Тъй като процентите показват степента на значимост на основните проблеми, то най-значими са: B. – 82 %, F. – 56 %, I. – 50 %, J. – 33 %, A. и D. – 20 %.

6. На въпрос № 8 „Притежавате ли международни сертификати за управление на: А) качеството на дейностите; В)

качеството на околната среда; С) качеството на работната среда - здравословни и безопасни условия на труд?“

- A. Да
    - a. ISO 9000:2008 - дейности.
    - b. ISO 14000:2004 - околна среда
    - c. OHSAS 18000:2007- условия на труд.
  - B. Предстой сертификация по:
    - a. ISO 9000:2008
    - b. ISO 14000:2004
    - c. OHSAS 18000:2007
  - C. Засега не е икономически изгодно
  - D. Няма смисъл от въвеждането им за отговор A. са дадени 37 %, B. – 3 %, C. – 42 %, D. – 12 % и Без отговор – 11 %.
- Сумата на процентите, защото са дадени повече от един отговор прави впечатление, че сравнително голям е процентът на тези, които считат, че международната сертификация засега не е икономически оправдана.

7. На въпроса „До каква степен намират приложение в работата Ви следните стратегически документи“ може да се дадат следните осреднени оценки сумарно за всички документи: А. Слаба – 18 %, В. Удовлетворителна – 42 %, С. Много добра –

18 %, Без отговор – 22 %. Тези отговори показват неудовлетворителна оценка на приложимостта на стратегическите документи за устойчиво развитие на всички нива на управление. Висок е процентът “Без отговор” – 22 %, което е показател за незнание и неориентираност на общественото развитие.

8. На въпроса: „Имате ли потребност от инвестиции?“ с „Да“ са отговорили 98 % от анкетираните, а с „Не“ – само 2 %.

Ако ДА, в каква насока (можете да посочите и повече от един отговор):

A. За разширяване на дейността

B. За модернизация

C. За повишаване на качеството

D. За подобряване квалификацията на персонала

E. За реклама

F. За нематериални активи

Този отговор е важен, като се знае, че вземането на кредити е силно намаляло, а спестяванията на физическите и юридическите лица са около 35 милиарда лева във вид на банкови депозити. Същевременно направленията за инвестиране са със следните проценти за важност при повече от 1 желание: A. – 48 %, B. – 75 %, C. – 57 %, D. – 45 %, E. – 34 %, F. – 23 %.

9. На въпрос № 11 „Реализирате ли проекти, финансирани от национални и международни програми?“

A. Да

B. Не

C. Имам намерение

D. Кандидатствахме, но не бяхме одобрени

E. Изпитваме затруднения

се получава следното разсейване: A. – 63 %, B. – 15 %, C. – 21 %, D. – 34 %, E. – 3 %, Без отговор – 2 %. Отговорите A. и C. са най-голямата група, което показва позитивна нагласа за работа по проекти. Процентът на неодобрени проекти е сравнително малък (D. – 34 %).

10. На въпрос № 12: „Ако Ви се предоставят възможности за финансиране, къде и в какви пропорции бихте насочили усилията си“ отговорите се разпределят така: A. За стопанската си дейност – 27 %, B. За екология и отпадъци – 47 %, C. За социални

дейности – 27 %, т.е. преобладават желанията за инвестиции за екология и отпадъци, т.е за качество на околната среда. Вижда се изравняване на значимостта на инвестиране в стопански и социални дейности – по 27 %.

11. На въпрос № 13 „Бихте ли наели консултантска фирма да разработи предложения на Вашата организация, за да кандидатствате за финансиране?“ с отговор A. Да имаме 26 %, B. Не – 27 %, а с C. Да, но липсва финансиране – 44 %, от което се вижда завишено желание за ползване на опита на професионалистите, но най-често липсва финансиране затова.

12. На въпроса „Познавате ли целта и принципите за устойчиво развитие?“ отговорите се разпределят така: A. Да, много добре – 27 %, B. Да, частично – 69 %, C. Не – 2 %, Без отговор – 2 %. Тези отговори показват едно не много добро познаване на целите и принципите на устойчивото развитие. В отговора „Да, частично“ – 69 % се крие по-скоро нежеланието да се признае непознаването.

13. На въпрос № 15 „Прилагат ли се принципите за устойчиво развитие във Вашата общност/институция?“ отговорите са: A. Да, всички – 24%, B. Да, частично – 54 %, C. Не – 24 %, Без отговор – 2 %. Отново се наблюдава частично приложение – 54 %, а „Да, всички“ и „Не“ са равни – 24 %.

14. Въпрос № 16 „Прилага ли се някаква методика за оценка на развитието на общността/институцията, в която тя осъществява дейността си?“ показва същата тенденция: A. Да – 37 %, B. Не – 8 %, C. Частично – 55 %, т.е преобладава частичната приложимост, но тук отговорите „Не“ е само 8 %.

15. На въпрос № 17 „Бихте ли станали член на Партньорската мрежа?“ разпределението е: A. Да – 45 %, B. Не – 5 %, C. Вече съм член – 20 %, D. Не мога да преценя – 32 %. Ако съберем отговорите „Да“ – 45 % и „Вече съм член“ – 20 % - тяхната сума е 65 %, което показва висок интерес към партньорската мрежа. Високият процент D. – 32 % показва, че гражданското общество се нуждае от допълнително обучение по проблемите и ползите на УР и ООС във всички целеви групи.

16. На въпрос № 18 „Къде виждате ползите от участието Ви в партньорската мрежа?“ разпределението на отговорите е следното: А. Получена полезна информация – 72 %, В. Получени конкретни знания – 32 %, С. Получени практически опит – 40 %, D. Разработване на проекти – 33 %, което показва, че анкетираните са оценили положително изграждането на настоящата партньорска мрежа, като преобладава получената полезна информация – 72 %. Това е ориентир, че гражданското общество и в другите райони на планиране би се заинтересувало от изграждане на подобна партньорска мрежа.

17. Въпроси № 19, 20, 21, 22 и 23 позволяват да се осреднят отговорите А. Да – 83 % и В. Не – 17 %, което показва, че настоящия проект е изиграл положителна роля за повишаване на информираността на гражданското общество в Североизточния район на планиране (СИРП) по проблемите на устойчиво развитие и опазване на околната среда (УРООС).

18. Въпрос № 24 е насочен към оценка на приложимостта на разработените по проекта информационни и образователни материали. Отговорите са разпределени по следния начин: А. Слаба – 4 %, В. Удовлетворителна – 51 %, С. Много добра – 40 %, Без отговор – 5 %. Радващо е, че оценките „Удовлетворителна“ и „Много добра“ са общо 91 %, а „Слаба“ и „Без отговор“ са само 9 %.

19. На въпрос № 25 „Смятате ли, че създаването на партньорска мрежа по настоящия проект е целесъобразно и полезно за СИРП?“ разпределението на отговорите е А. Да – 78 %, В. Не – 2 %, С. Частично – 12 %, D. Не мога да преценя – 8 % доказва още един път целесъобразността на настоящия проект – 90 % от анкетираните го потвърждават.

20. Въпрос № 26 „Считате ли за полезно и необходимо разширяване на партньорската мрежа в Югоизточен район на планиране (ЮИРП) и в Централен Северен район на планиране (ЦСРП)?“ Получава следното разпределение на отговорите: А. Да, ЮИРП – 66 %, В. Да, ЦСРП – 70 %, С. Не – 2 %, Без отговор – 2 %. Сумата на процентите са повече от 100 %, защото някои от

анкетираните са подкрепили разширяването на партньорската мрежа и на юг към ЮИРП и на запад към ЦСРП, но се вижда, че с 4 % привържениците на ЦСРП са повече.

21. Отговорите на въпрос № 27 показват, че 74 % искат да получат обобщените резултати от настоящето анкетиране, а 26 % не желаят.

4. Констатации:

От направената обработка на резултатите от анкетните карти, могат да се направят следните по-съществени констатации:

1. Данните от анкетните карти са попълнени и обработени в съответствие с методиката за анкетиране и с общо приетите методи и добри практики в областта на анкетирането. Допуснатите грешки от неточни закръгляния и осреднявания не са повече от ± 2 %.

2. Разпределението на анкетираните по целеви групи и социални общности е равномерно с по-голямо натрупване (около 30 % средно) в целевата група Големи общини и индустриални и пристанищни зони. Това може да се приеме за естествено и закономерно поради обхващането на четири областни центъра и наличните в тях повече на брой и по-разнообразни социални общности и университети и тяхната по-голяма заинтересованост и съпричастност към целите, принципите и проблемите на Устойчивото развитие и опазването на околната среда в СИРП.

3. Членовете на работния екип по проекта и участниците в различните мероприятия, дейности и събития проявиха професионализъм, ентузиазъм и отговорност при реализирането на проекта и са готови за работа по нови проекти и за разширяване на партньорската мрежа в ЮИРП и ЦСРП, както и за разширяване на капацитета на Сдружение МАУР.

5. Изводи:

От цялостната работа по проекта и от обработените данни в анкетните карти, могат да се направят следните по-важни изводи и заключения:

1. Планираните дейности, мероприятия и събития са изпълнени в срок, в необходимия обем и пълнота, а разработените документи, информационни и образователни материали отразяват

правилно, качествено и количествено получените резултати в съответствие с поставените цели, задачи и индикатори.

2. Разработените: Устав, Стратегия, План за действие и Образователни и информационни материали могат успешно да послужат на членовете на партньорската мрежа да работят успешно за устойчивото развитие и опазване на околната среда във всички социални общности в СИРП. Екипът на МАУР е готов да окаже необходимото съдействие, консултации и помощ на всички желаещи.

6. Заключение:

1. Натрупаният опит, знания и добри практики в Сдружение МАУР и членовете на Партньорската мрежа могат да се използват успешно за разработване на нови проекти в областта на УРООС в СИРП и в други райони на Република България, както и в международни проекти финансирани по Национални и международни програми, включително в Черноморския и Дунавския регион.

2. Работата по проекта показва, че най-бързи количествени и качествени резултати

могат да се очакват при основни целеви групи: младежи (студенти и ученици), НПО – за социални, природозащитни и ресурсоспестяващи дейности и малки и средни общини и предприятия в граничните, крайбрежните и селски региони, пристанищни, логистични и индустриални зони.

6. Conclusion:

1. The gained experience, knowledge and good practices at IASD and peer network members can be used successfully to develop new projects in the field of SDEP in NEPR and in other regions of Bulgaria, as well as in international projects funded by national and international programs including the Black Sea region and Danube region.

2. Work under the project shows that the most rapid quantitative and qualitative results can be expected in the main target groups: young people (students and pupils), NGOs - social, environmental and resource-saving activities and small and medium enterprises and municipalities in the border, coastal and rural areas, port, logistics and industrial zones.

Литература: 1. Апостолов А., Разработване на проекти за устойчиво развитие, Projecta, София, 2005, 204с. 2. Bossel H., Earth at a Crossroads: Paths to a Sustainable Future. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.